

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

5. De iureiurando, in quo Iustitia deest.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

ter respondeat, solvam, intelligitur, quod creditori debeo, non quod iam solui. Item, si Titius mutuo accepit à Caio centum, & ea integrè soluit, iniquè tamen in iudicio conuenitur, & rogatur simpliciter, acceperit nec ne mutuo à Caio centum, iurare potest absolue se non accepisse: nam intelligit mutuum esse solutione rescissum, & mutuum non debetur, quod est reddidit, & solutum, vel quia solum rogatur à Iudice de mutuo, quod debet. Eodem modo si accepit centum, & soluit quinquaginta, & repetitur ab eo centum, potest iurare se non accepisse mutuo centum, quia quinquaginta iam soluit, ac reddidit. Pari etiam ratione mulier morti vicina, & Sacerdoti confessa, vel ad iudicium deducta, & coacta iurare se cum marito in posterum victuram; cum tamen id præstare nequeat absque graui sui detrimento, ob occultum coniugij impedimentum, quod vel in confessione aperire commodè, aut in iudicio verum esse probare non potest, tuta conscientia iurat, faciam; nec tamen postea ad id faciendum vllò iure compellitur: nam cum iurauit, faciam, hunc sensum habuit, faciam, quod debeo: aliud enim eam iurare Sacerdos, aut Iudex non cogit.

Tertia Regula: Quoties in conuictu hominum communi, de aliquo rogatur iureiurando adacti, si nobis in eo iniuria inferatur; nobis fas est iurando verbis ambiguis uti, & ea accipere nostro sensu, quem ipsa verba reddere queunt, quamuis ea in audientium animis alium sensum ingenerent. Ob iniuriam enim, quæ nobis infertur, integrum nobis est nostro bono consulere, dummodo ambigè loquamur, ac possint verba sic arte componi, vt reddantur ambigua. Quare libenter concedimus id, quod paulò ante dicebatur de adultera occulta, præter ius à viro rogata; & de eo, qui vt se saluum tueatur, promittit latroni, tyranno, hosti, aut ei, qui ipsum iniquè vexat, & de eo, qui ad portas vrbis rogatur, venerit nec ne ex certo loco, qui falso putatur, peste infectus: qui omnes ambigè respondere queunt, quoniam vel iniuste rogantur, vel verè respondent, prout interrogari iure possunt.

Quarta Regula sit hæc: Si nulla nobis fiat iniuria, nefas est verbis uti ambiguis, nisi eo sensu sit mantur, quem audientes concipiunt: & multo deterius, ac peius est ea in alium sensum accipere, atque audientes accipiunt, qui iure nos rogant.

Quinta Regula: Si reuera verba, quib⁹ vtimur, significatione sua, & communi hominum vsu ambigua non sunt, nec habent nisi vnicum tantummodo sensum, ea vsurpare debemus eo sensu, què reddunt, nec licet nobis etiam si contra ius, factq; omne inter rogemur, aliquid mentis cogitatione concipiendo in aliud derogare, nunquam enim fas est mentiri: ar is mentitur, qui verba aliter accipit, atque ipsa significant.

Caput V.

De iureiurando, cui iustitia deest.

PRIMO queritur de iureiurando per promissionem incautam, an iusurandum, quod pro-

missionem incautam confirmat, sit ratum, & firmum. De iureiurando incautè interposito in sermone nostro Angel. *iuramentum 5. num. 3. & sequentibus.* Syluest. *iuramentum 2. q. 7. Tabien. iurare. q. 10. n. 12. Nauar. in Manua. ca. 12. nu. 15. 16. 17. Sot. lib. 3. de iust. q. 1. art. 7. in 2. argumento. Respondeo, hoc loco non tractari de iureiurando, quo quippiam temerè, & inconsideratè affirmamus, aut negamus, sed de eo, quo incautè, & temerè, aliquid promittimus.*

In primis igitur, cum quis rem promittit, que aut nullo modo fieri potest, aut saltem is, qui iurat, eam præstare nequit, iusurandum est temerarium, & incautum, & is, qui iurat, lethaliter delinquit, quoniam aut voluntatem habet obligandi se alteri, & præstandi, quod iurat, aut non habet. Si non habeat, mentitur, & proinde in lethalem culpam incurrit, quia mendacium iureiurando confirmat. Si verò habeat, etiam lethaliter peccat, quia iurat se facturum, quod nouit se præstare non posse.

Deinde, qui iurat se facturum aliquid, quod contra lethale crimen fieri nequit, incautè iurat, & lethalem culpam contrahit, siue in animo habeat promissum exsoluere, siue non habeat. Si non habeat, iurando mentitur, & proinde lethali crimine tenetur: Si habeat, nõ quidem mentitur, sed nihilo minus se lethali scelere obstringit: quia voluntatem habet id præstandi, quod lethali crimine suum auctorem commaculat.

Præterea, qui iurat facturum se aliquid, in quo faciundo, peccatum veniale contrahitur, incautum est iusurandum: vt si quis iuret se mendacium iocolum, aut officiosum diciturum, bibiturum, cœnaturum, aut pranfurum plus æquo. **QVAERERE QVALE**, qui sic iurat, peccatum admittit in iurando, vel in seruando iusurandum, lethale ne, an veniale? Respondeo, communem esse opinionem, si voluntatem non habeat præstandi, quod iurat, lethaliter delinquit, quia in iurando mentitur: si verò habeat in animo id facere, quod iurat, non mentitur. Et licet rati sint quidam, eum lethaliter peccare, tum in iurando, tum in seruando iureiurando. Hugo in *cap. in malis. 2. 2. questum. 4. quem ex parte sequitur Angel. iuramentum 5. quest. 2. Verius tamen Syluest. iuramentum 2. quest. 2. & iuramentum 4. quest. 1. Antonin. in part. 2. tit. 3. cap. 4. §. 1. Tabien. iurare, numer. 11. Nauar. cap. 12. numer. 15. Pisan. Monaldus, Rodon. vt citat Syluest. & alij tradiderunt, eum, quo diximus modo iurantem venialem tantummodo culpam contrahere: quoniam sicut in eo faciundo, culpa tantum venialis admittitur: sic is, qui iurat se id facturum voluntate illud præstandi, venialis tantum peccati reus est.*

Si item iuret quis aliquid se facturum contra Euangelicum consilium, veniale peccatum incurrit, quod testantur Caiet. 2. 2. q. 89. artic. 7. ad 2. Sot. lib. 3. de iust. q. 2. artic. 3. conclus. 5. Nauar. cap. 12. numer. 16. Tabien. iuramentum. q. 10. quamuis Angel. iuramentum 5. n. 3. & Sylu. iuramentum. 2. q. 7. & Bonau. 3. d. 39. ar. 6. q. 3. existiment, eum in iurando lethaliter, siue grauius delinquere, vt qui iurat non suscepturum se Religiosum statum, aut sacros Ordines, aut Episcopii munus, & onus, aut sacros ordines, aut non auditurum rem diuinam in diebus profectis. Hoc tamen ita est accipiendum, vt is, qui hac iu-

rando promittit, non ita iuret, vt Evangelica cōsilia contemnat, nec iuret se ea non seruaturum, quando præcepti vim habuerint: tunc enim absq; dubio lethaliter iurando peccabit.

QVAERES, an eiusmodi iusurandum sit seruandum? Hugo ait seruari debere in c. Si aliquid. 22. quæst. 4. Gratianus verò in cap. Innocens. 22. q. 4. §. Illi-
civum ergo iuramentum. censet, id quod iuramus in-
terdum vitiosum esse, quia est contra Evangelicū
consilium, sed non prohibemur seruare, veluti si
quis, ait, post votum castitatis duxit vxorem, iu-
reiurando promittens se ab ea nunquam disces-
surum, seruare iusurandum tuta conscientia po-
test, licet contra votum iurauerit. At in hoc, vt
ibi Glossa annotauit, verbo, Nunquam. Gratiāni sen-
tentia deferitur: quoniam potius est votum im-
plendum, quā sequens iusurādum seruandum.
cap. Rursus, qui clerici, vel vouen. Archidiaconus, verò in c.
Si aliquid. 22. q. 4. docet iusurandum in re aliqua
interpositum contra consilium Evangelicum nō
esse seruandū, tum quia est temerarium, tum quia
iustitiæ, & consilio Evangelico aduersatur; nam
malum est fugiendum, bonum faciendum. Ergo
qui iurat se aliquod consilium Evangelicum non
seruaturum, videlicet religiosæ vitæ institutum
nunquam susceperum, cum iustitia pugnat. Ab-
bas, & Ioannes Andreas in cap. Si verò, de iureiurand.
sentiant, si quis iuret se nunquam Episcopi mu-
nus, curam, & onus susceperum, seruare debet,
iusurandum scilicet, ne præsit, & vt iusurādum
nocet bono priuato, non tamen vt bono publico
nocet. *Mihi magis placet Antonini sententia,*
*quam sequitur Nauarrus loco citato; nimirum iusu-
randum eiusmodi priuata auctoritate violādum
esse.*

Insuper, si iuret quis aliquid se non facturum,
quod ad officium amicitiae, pietatis, misericor-
diae, & charitatis in alterum spectet, incaute iu-
rat, & venialis se culpa reum constituit. Vt si iu-
ret se nihil mutuo daturum, si de iussorem non fu-
turum, non communicaturum cum alio artem,
vel scientiam, disciplinam, quam nouit vtilem
alij, non facturum obsequium alicui, elemosy-
nam huic, vel illi non erogaturum, nunquam De-
curionem, Consulē, Prætozem, Senatorem, vel
Magistratum futurum, quod communi, & publi-
co bono obesse videtur. Hoc etiam intelligendū
est, in iurando veniale tantummodo peccatum
committi, quando id, quod iurat quis, præcepti
vim non habet.

QVAERES, an iusurandum, quo quis iurat se
non mutuo daturum, nunquam fideiussorem fu-
turum, obseruandum sit? De hoc multa Canonici
iuris interpretes loquuntur, Ioannes Andr. Spe-
culator, Archidiaconus, Abbas, Petrus Anchara-
nus, Oldradus, Antonius Butr. in cap. Si verò, de iure-
iur. & in cap. Innocens. & cap. Si aliquid. 22. q. 4. Seruan-
dum esse affirmat Laurentius. Sed Archidiaconus
negat, quia est temerarium, & charitati aduersatur:
quam sententiam cæteri sequuntur, quamuis
non satis aperte: at merito Nauarr. loco citato, ait,
huiusmodi iurifurandi vinculum nō esse obser-
uandum, sed propria auctoritate frangendam.

Si quis præterea iuret promittendo rem ali-
quam indifferentem, & mediam, vt potè nec bo-
nam, nec malam, iurifurandi vinculo minimè

tenetur, quamdiu res illa indifferentis est: Vt si quis
iuret se certo die amputaturum vngues, aut exi-
turum rus, aut dextro pede, non sinistro egressu-
rum domo, aut non nisi hoc, vel illo digito pur-
gaturum aures. Si tamen res illa iurifurando sub-
iecta bona fuerit, eo ipso iurans iurifurandi re-
ligione, & vinculo astringitur. Ex quo perspicit-
ur, qua ratione de multis, quæ iureiurando fir-
mamus, rectè iudicare possimus. Iurat quis, Ver-
bi gratia, se cum hoc, aut illo homine non collo-
caturum; hunc, aut illum in domum suam non
admissurum, hospitio non excepturum, de hac,
aut illa re non acturum; ex huius, vel illius offi-
cina nihil empturum; hac, aut illac non transitu-
rum. De his enim, & similibus videndum est, an
boni aliquid habeant, vt reuera habere queant;
nimirum si quippiam horum quis iurat, vt omne
peccati periculum, & omnem mali occasionem
præcidat: & tunc iusurandum est ratum, & fir-
mum, & obligationem gignit. Si verò sint res pe-
nitus indifferentes, iurans nullo iurifurandi ve-
xu, & vinculo tenetur obstrictus.

Secundò quæritur, An iusurandum quo quis
promittit se facturum aliquid ob finem malum
sibi propositum sit alicuius momenti, ita vt iurā-
tem teneat, ac liget? Respondeo, aliud esse iudi-
candum de eo, qui iurat se facturum aliquid, vt
in lite iniqua, aut ludo iure naturali damnato,
cuiusmodi est ludus fraudulentus, aut in bello,
quod inique gerit, victor euadat, vel vt benefi-
cium Ecclesiasticum malis artibus obtineat, vel vt
rem turpem habeat cum certa scemina, vel vt be-
ne sibi res cōtingat in furto, vel homicidio com-
mittendo, vel vt is, cuius hereditatem expectat,
intereat. Aliud verò est de eo iudicandum, qui iu-
rat se aliquid facturum, si ex bello etiam iniquo
saluus, & incolumis euaserit: si ex adulterio pro-
lem susceperit, si furis, vel homicidæ poenas non
luerit, si hereditatem adierit, si ob litem con-
demnatus non fuerit, si ex ludo alioqui iure na-
turali, & diuino permisso, quamuis ratione loci,
vel temporis, vel personæ interdicto lucrifecerit.
In prioribus illis, ita vt dixi, iurantibus, iurif-
urandi finis malus est, ac proinde iurans nulla
iurifurandi religione obligatur: nam impium
est te aliquid promittere, vt mali aliquid effici-
as, vel si gratias Deo agas ob malefactum, quasi
Deus fuerit mali, siue sceleris auctor. Quod si
promissio iureiurando firmata per se mala est,
nullam vim accipit ex iureiurando, neque enim
iusurandum id, quod per se malum est, confir-
mare potest. At in posterioribus iusurandum
non est in malum finem relatum, nec fit ad gratias
agendas Deo ob malefactum; nam proles ex
adulterio suscepta malum non est, nec si fur, vel
homicida, vel iniquum bellum gerens saluus, &
incolumis euadat per se malum est. Quando igitur
iusurandum ad finem malum non refertur, 28
verè iurantem tenet, ac ligat: & tale est iusuran-
dum, quo quis promittit se facturum aliquid, si
in bello, furto, lite, saluus euaserit: nam licet bel-
ligerando, furando, litigando delinquat; libera-
tio tamen mali, non est res per se mala. Simili-
ter cum quis iureiurando promittit aliquid, si fi-
lius ex adultera susceperit, peccat quidem ha-
bens rem cum adultera, sed filius ex adulterio

genitus, res mala non est. Pari ratione fieri potest ut peccet quis beneficium Ecclesiasticum impetrando, vel hæreditatem, aliudve emolumentum, & commodum adipiscendo, loco, vel tempore, vel desiderio non debito; sed beneficium, hæreditas, commodumve obrentum, non sunt res per se malæ. Quare iniurandum, quod in malum finem refertur, videlicet, quo aliquid promittitur, ut malum consequamur, vel quo gratias Deo agamus ob malum, quod sumus consequuti: similiter quum iuramus nos aliquid facturos, ut res nobis in malo bene succedat, vel quia res bene in malo successit, iuramentum minimè obstringit: at obstringit illud, quo iuramus nos aliquid facturos ob commodum, vel lucrum, quod Deo auctore sumus adepti.

Tertiò queritur, An qui iurat se facturum aliquid paruum, & exiguum, lethali peccet, si iniurandum non seruet? Sic exemplum: Iureiurando si quis promittit se puero pomum daturum, aut salutationem angelicam, vel precationem Dominicam quotidie recitaturum. Sunt duæ opiniones: Prima contendit lethale peccatum committi, nisi huiusmodi promissa leuia, & exigua præstentur. Sic Caietan. 2. 2. q. 89, art. 7. ad 1. dub. Couar. lib. 1. var. res. fol. c. 1. num. 2. Tabien. iuramentum n. 11. Armil. iuramentum num. 12. & Philarchus tom. 1. lib. 3. ca. 3. de offic. Sacerdotis. Animaduertit autem Caietanus rem minimam posse in promissionem iureiurando firmatam dupliciter venire. Primò, quando est pars alicuius totius, ut si iures te daturum quatuor aureos; & deinde promissum exoluas aliè unico denegato. Secundò, quando non est pars alterius, sed per se res integra, ut si iures te daturum vnum assem. At igitur Caietanus, quando rem totam iureiurando promittimus, & deinde promissi partem minimam omitimus, non esse nos lethalis peccati reos; sed tantum venialis, quia non ex toto, sed ex parte minima iniurandum violamus. Ut si quis iureiurando promitteret, quotidie se recitaturum septem Psalmos, qui penitentium esse dicuntur, & in recitando vnum tantummodo versiculum prætermisisset, veniale tantum peccatum contraxisset. Quando verò res subiecta iniurando est quidem minima per se, sed integra, & tota materia iniurando subiecta, & non pars alterius materiæ, si tota negligatur, lethali peccat: quia iniurandum ex toto, non ex parte violatur, ut si iures te puero daturum assem, nucem, vel pomum, nec dederis.

Secunda opinio, docet lethale peccatum non admitti, si iniurandum in promissione rei minimæ adhibitum non seruetur. Sic Sor. lib. 5. de inst. q. 1. art. 7. lib. 7. q. 2. art. 2. versic. *virum ratione leuitatis*. Nauar. in Manuali. cap. 12. num. 10. & nu. 40. Anton. p. 2. tit. 10. cap. 4. §. 1. Syluest. iuramentum 1. nu. 7. & Nauar. primum sequutus fuit Caietani sententiam: & postea eam refutauit. Hæc sententia mihi verior videtur, propterea quod cum promissum iureiurando firmatum omittitur, non est mendacium iureiurando confirmatum, nam qui iurauit, in animo habuit, & iurare, & se alteri obligare, & præstare promissum: sed postea voluntate mutata cum iniurandum violauit, non est mentitus, sed fidem iureiurando datam perfrigit; in qua

violatione, magna, aut parua culpa contrahitur, pro varietate rei magnæ, aut paruæ iureiurando subiectæ. Siquidem si res est vana, inanis, & futillis, iuramentum non ligat: ergo si exigua est, tenet quidem iuramentum, sed vinculo, & obligatione leui.

QVÆRERES, an qui iurat se certo pauperi, vel pauperibus promissuè singulis diebus daturum vnum assem, siue nummum æreum, & per annum promissum non soluit, in exitu anni sit condemnandus tanquam lethalis peccati reus? Et eadem questio est de eo, qui iureiurando promittit se quotidie salutationem Angelicam recitaturum, & per annum vnum non recitat. Aiunt nonnulli, inter quos est Ludou. Lopez in suo *instruitorio*, cap. 42. & citat Canum, quotidie omittemem, in veniale peccatum tantum incidere, sed postea in exitu anni, in lethale: quia promissio euasit magna, cum tot asses debeat reddere, aut toties recitare promissas preces, quot elapsi sunt dies; ac proinde si promissum non soluitur, lethali culpe tribuitur. Alij contra in vniuersum aiunt, eum nec quotidie omittemem, nec in exitu anni lethalem culpam incurere: quia, quod iurasti in diem certum facturum, eo elapso amplius sub obligatione non cadit. Sor. libro septimo, de inst. questione secunda, articulo primo, vers. *quocirca si votum emisisti*.

Mihi tamè nec hi, nec illi satisfaciunt: est enim distinctio opus in hac cõrouersa dirimenda: Nam dupliciter potest aliquid in diem certum, ac tempus promitti: vno modo in honorem, & venerationem diei, vel temporis, & huiusmodi promissiones, & obligationes cum ipso tempore extinguuntur, & cessant. Ex quo fit, ut qui ad ieiunium seruandum certis diebus Ecclesiæ lege indictum, aut spontaneo voto promissum compellitur, si ieiunium neglexerit, vinculo eius ieiunij non amplius teneatur ijs elapsis diebus. Clericus pariter lege Ecclesiæ ad preces horarias quotidie recitandas adstrictus, si vno die non recitet, non amplius ad omillas preces supplèdas obligatur. Altero modo, ad tempus certum promissio, & obligatio suscipitur, non in honorem quidem certi temporis, sed ne ultra id tempus promissio, vel obligatio differatur. Sic Ecclesiæ præcepto compellimur semel in anno ad peccata Sacerdoti cõsistenda, ad Eucharistiam in Paschate percipiendam: & tamè elapso anno, vel Paschate hæc præstare debemus, quamuis omiserimus, ut habet probabilior multorum opinio. Cum igitur quis iurando promittit se quotidie daturum assem, aut salutationem Angelicam recitaturum, si promissio sit ad singulos dies ob singulorum honorem, singulis elapsis promissio finitur, & definit, ac proinde iniurandum quotidie violans, veniale semper peccatum admittit, quia in re minima, fidem iniurandi quotidie perfringit, nec in exitu anni peccatum est ab eo lethali peccato: quia singulorum dierum elapsu, promissio quoque finitur, & cessat. At verò, si promissio non fit ob dierum honorem, sed ne ultra diem differatur, venialis quidè culpa quotidie contrahitur; quoniam quotidie promissio negligitur; sed ad finem anni lethali peccatur, si totum non soluitur: tunc enim tot asses debentur, quot dies toto anno effluxe-

runt: &

runt: & toties Angelica salutatio recitari debet, quoties est per annum omiffa. Et proinde cum res magna euaserit, nisi tota reddatur, ac soluitur, lechalis culpa committitur.

Quartò queritur, An iusiurandum vim habeat, cum res promittitur, quæ bonum aliquod longe maius impediatur? Respondeo, multiplex esse solere huiusmodi iusiurandum. Verbi causa, iurant multi gratia aliorum se aliquid facturos; nimirum ad certum tempus depicturos, transcripturos, docturos, administraturos, gubernaturos, inseruituros. Dubitatur, an huiusmodi iusiurandi vinculo adstricti iure queant Religiosorum statum suscipere? Præterea, quis iurando promittit certæ puellæ se eam vxorem ducturum, an iure possit Religionem profiteri, vel ad sacros Ordines promoueri, vel coelibem vitam amplecti? Deijs, & plerisque alijs similibus promissionibus iureiurando munitis generatim dicimus, eas nullius esse momenti, quando maius bonum impediunt: nam id, quod est grauius, & maius bonum, leuiori, & minori, naturali iure prouincitur: Et in hoc etiam locū habet, quod dixit Isidorus: *In male promissis resinde fidem, quod refertur in ca. In maius. 22. q. 4.* Quandoquocumque quod huiusmodi promissa iureiurando confirmantur, tacite ea conditio intelligitur, dummodo cum maiori bono non pugnent. Si quis item promittit se ad certum tempus facturum aliquid causa alterius, iure potest ad Religionem transire, dummodo præter promissionem iureiurando firmatam, nulla alia obligatio iustitiæ accesserit, qua restituere aliquid, vel ratione iniuriæ, vel damni illati cogatur.

Contra hoc tamen facere videtur, quod habetur in *cap. Commissum. de sponsalibus*, ubi decernit Pontifex, vt quidam, qui sponfalia iurauerat, & postea ad melioris vite frugem mentem coniciens, in voluntate, & animo habeat institutum Religiosorum profiteri, prius eam in vxorem ducat, quam se ducturum iurando promiserat. *quia tutius inquit, est iureiurando seruato matrimonium contrahere, & deinde ad Religiosorum statum conuolare.* Vbi Panormitanus, & alij iuris Canonici doctores: item Palud. 4. dist. 28. quest. 1. art. 3. Sot. 4. dist. 27. q. 2. art. 5. & Couar. in 4. p. 1. cap. 5. nu. 11. Glossam secuti, sentiunt, cum hominem obligatum non esse ad præstandum, quod iureiurando sponderat, eo quod sponfaliorem, hoc est, futuri coniugij promissio in Religiosorum domicilium ingressum, quod est maius bonum, impedire non potest. Id verò quod Pontifex statuit, vt ille puellam in vxorem duceret, & postea ad Religionis statum commigraret, aiunt fuisse Pontificis consilium, non præceptum. Rursum, quod idem Pontifex subiicit, *Tutius esse iureiurando seruato nuptias contrahere, & deinde Religionem suscipere*, interpretantur, Tutius esse, non quidem re ipsa, sed hominum opinione. Innocentius verò, & Hostiensis in *c. citato commissum*, & alij, Pontificiæ constitutionis auctoritate conuicti, docent, cum, qui nuptias puellæ iurando promiserat, compelli ad matrimonium contrahendum, nec posse prius ad Religionis statum tuta cōscientia transire.

Mihi tamen nec horum, nec illorum sententia probatur; nam priores illi auctores aperte cum Pontificia Constitutione pugnant, in qua Pontifex tanquam præceptum tradit, vt eiusmo-

di iuuenis prius puellam in vxorem ducat. Quis quidem rei rationem reddit: *quia tutius est, inquit, iusiurandum seruare*: quod perinde est, ac si dixisset: In dubijs, quod tutius est, sequi debemus. Ergo non secundum hominum opinionem Pontifex loqui videtur, sed secundum rei vim, & naturam. Posteriores verò mihi minus placent, quia falsum penitus videtur, eum, qui futuras nuptias iurando pollicitus fuerat, potius adigi ad matrimonium contrahendum, quam ad Religionem suscipiendam, cum sit hoc longè grauius & maius bonum, quam illud, & iusiurandum maius bonum impedire non possit.

Videtur itaque dicendum, Pontificem in *eo cap. Commissum*, locutum fuisse de iuvene, qui postquam ad biennium nuptias futuras puellæ iurando promiserat, sub biennij finem, hoc est, paulò ante biennij exitum Religionem suscipere cupiebat, sed non nisi post biennium exactum ingredi in cœnobium Religiosorum constituebat, vt interim fructus ex agro colligeret, & debita solueret, & domi manens prius in austero, & duro vitæ genere, quale Religiosos decet, & quale suscipere, & amplecti in animo habebat, se exerceret. Vnde cum in Monasterium ingressum post biennium differret, qui se puellam vxorem ducturum ad biennium iurauerat, Respondet Pontifex tutius esse iusiurandum seruare, quoniam biennij tempus elabebatur, & quid allatura sit futura dies, incertum, & dubium sit. Sic Innocentius, & Ioan. Andreas Pontificum responsum interpretantur. Aut certe dici potest iuuenem illum sub biennij finem suspensum, & incerto animo fuisse, contraheret ne matrimonium, an Religiosorum institutum susciperet; & ita rem totam in tempus differrebat: nec enim promissum præstabat, nec ad Religiosorum ordinem transibat: & proinde Pontifex decernit, vt puellam ducat vxorem, & deinde ad Religionis statum se conferat, si velit: quod Pontificis respōsum nihil habet, quod cum iure non congruat. Non enim definit simpliciter promissionem futuri matrimonij iureiurando firmatam potius exolui debere, quam Religionem suscipi: sed id definit speciatim in ea causa, de qua rogabatur, cum iuuenis ille dubius esset, hoc ne, an illud præstaret, & biennij finis, & exitus instaret: & ideo respondet Pontifex: Cum in dubijs tutius, & certius sit eligendum, & is iuuenis dubius sit, vtum ex his duobus agat: & propterea rem totam in dies differat, & biennij constitutum ad nuptias contrahendas interim elabatur, satius est, vt matrimonium contrahat, & iusiurandum seruet: siquidem post matrimonium ratum nondum consummatum, intra duorum mensium spatium, quod ius concedit in *ca. Ex publico de conuers. coniug. de liberare poterit*, si velit, de toto ad Religiosæ vitæ institutum, & ordinem transire.

Ex his liquet, quid sit dicendum de adolescentibus, qui ad certa collegia admittuntur, vt in eis alantur ob literarū studium, & iureiurando promittunt se in Religiosorum domicilium minimè ingressuros ad Religiosæ vitæ genus profectum inscio, & inconsulto eo, cui est commissura Collegij, aut se in eo statu perseveraturos ad certum tempus, ac in studio literario progressuros. Existimo enim eiusmodi iusiurandum vim, &

locum habere, quoniam cedit in cōmunem Reipublicæ salutem, & bonum, vt sint literatorum hominum seminaria, ex quibus idonei Ministri deligi queant ad Sacerdotia, & Ecclesiastica munerata obeunda. Nec huiusmodi iusurandum impedit ingressum in Religiosorum ordinem: quoniam admissi iureiurando pollicentur non se suscepturos Religiosæ vitæ institutum sine permisso eius, cui curæ est Collegium. Non ergo iurant simpliciter eiusmodi iuuenes non se ad Religionem transiuros, hoc enim maius bonum impediret, & iurijurando vim penitus abrogaret. Quod si illi melioris vitæ cupidi Religionem suscipere velint, iure possunt; petita tamen ab eo facultate, cui est Collegij cura concredita, quamuis non obtenta: quoniam iusurandum non violant, cum facultatem petant: nec tamen eam impetrare, sed petere tantummodo coguntur.

Animaduertendum tamen est tuta conscientia ab huiusmodi adolescentibus iusurandum exigere, quo promittant se in animo habere in literariū studia incumbere, & in his perseuerare. Aliud enim est iurare, se id in animo habere; aliud vero, iurare se nō ingressuros Religionem sine concessu, aut sine permisso eius, qui Collegium gubernat. Vtrumque enim iusurandum cum ratione, æquitate, & iure conuenit, sed diuersum est: nam qui primo modo iurat, facultatem petere, iusurandi religione, & obligatione non cogitur, & quādoque voluerit, potest ad Religionem cōuolare: satis est, si dum in Collegium admittitur, in animo habeat in literarum studia operam, & curam conferre. At qui secundo modo iurauerit, ad petendam facultatem compellitur, si velit Religionem suscipere. Quærit Nauar. *consil. 1. de Regularib.* An iuuenes, qui admissi in Collegium Anglorum, quod est in Vrbe, vt statuti ipsius Collegij iureiurando promittunt se post absoluta literarum studia profecturos in Angliam ad religionem, & fidem Catholicam publicè defendendam, docendam, & hæreticos conuincendos, tuta cōscientia ad Religiosorum institutum, & vitam transire possint. Respondet ille, nō posse; quod probat primo, quia seru⁹ in Religionem ingredi iure nequit absque sui domini consensu. Secundo, quia si quis iurando promisit puellæ se illam vxorem ducturum, ad Religionem se conferre nō potest, nisi prius cum ea nuptias contraxerit, *cap. Commissum, de sponsalibus*. Tertio, quia Procuratores, Tutores, Curatores, & reliqui ad curam, administrationem, munus, & officium electi, & obligationis vinculo obstricti nequeunt iure suscipere vitam religiosam, quia sui muneris, curæ & tutelæ debent rationē reddere. Quarto, quoniam qui sunt ære alieno obstricti ad Religionem se recipere non possunt, nisi debita soluant. Mihi hæc Nauarri sententia non placet, & multo minus eius rationes, & argumēta probantur: quoniam qui iusurandum in melius mutaturus non est: in c. *Peruenit. 2. de iureiur.* habetur: *promissum non infringit, qui illud in melius commutat.* & *Scriptura, de voto, dicitur: rem facti voti non habetur, qui temporale obsequium in perpetuū noscitur religionis obseruantiæ commutare.* Nec rationes Nauarri aliquid concludunt: nam seruus non est sui iuris, sed domini possessio. Item ceteri, quos Nauarri in me-

dium producit, sunt aliquo iustitiæ vinculo hominibus obstricti, & ingressus in religionē cum alterius damno esse non debet: at prædicti iuuenes solum sunt iurifurandi nexu Deo obligati, quod ingressum in religionem impedire iure non potest.

Ex his etiam perspicitur, quid sit iudicandum de ijs, qui dum ad beneficium, & ministerium Ecclesiasticum promouentur, iurando interdū promittunt Ordinario loci id exigente, se illud non dimisuros, & deposituros gratia alterius, quod dicere solent se non resignaturos in gratiam, & fauorem alterius, aut cum alio non commuturos sine consensu ipsius: Eiusmodi enim iusurandum nō impedit, quin ijs, quorum animus est se ad Religiosorum Ordinem, & statum recipere, beneficium deponant gratia amicorum; quoniam illud tantummodo adhibetur, ne is, cui beneficium cōfertur, statim eo se abdicet, & apud Romanum Pontificem per se, vel per Procuratorem gratia alterius deponat, reseruata sibi certa pensione. Sed raro exigere solent Ordinarij eiusmodi iusurandum: tantummodo is, qui Beneficium impetrat, & obtinet, iurat se in animo habere Beneficium suscipere, vt debitum officium præstet, & Ecclesiæ inseruiat: quod iusurandum æquissimum est, & cum ipso Canonico iure conueniens, ne quis Ecclesiæ præficiatur ea voluntate, & animo, vt illam statim cum alia permuret, aut dimittat gratia alterius, retenta sibi pensione Romani Pontificis auctoritate. Abusus enim est quorundam Beneficia impetrantium, & assequentium, vt statim ea cum alijs commutent, vel ijs gratia aliorum se abdicent, & sibi pensiones acquirant.

Caput VI.

Alia quedam de eadem re questiones diluuntur.

PRIMO queritur, An iusurandum valeat contra simplicem, & nudam promissionem? Respondet Innocentium *cap. Veniens, de iureiur.* tenuisse eum, qui iurat contra simplicem promissionem, qua alteri se obligauerat, iusurandum seruare debere, & nihilominus satisfacere alteri, cui promiserat se aliquid facturum. Ceterum Hostiens. Ioan. Andreas, Abbas, Ancharanus, Antonius, & alij in *cap. Veniens, de iureiur.* communi consensu contra Innocentium docuerunt, iusurandum contra simplex promissum nullius esse momenti, & ponderis. Sic etiam Couar. in 4. *de Matrim. p. 1. cap. 4. nu. 3.* sic Henri. in *cap. Veniens, de iureiur.* quamuis Imola in eo capite maluit contra communem sententiam Innocentij opinioni adherere. Exemplum propono: Titius certę puellæ futuram nuptias simpliciter promisit: deinde alteri futuram quoque nuptias iurando spondidit. rata est & firma prima promissio, quamuis sit secunda iureiurando munita. Similiter promissit Cajo te venditurum librum tuum, aut fundum; deinde eundem librum, aut fundum te venditurum alteri iureiurando firmasti: valet prima promissio, quamuis simplex, & nuda, quoniam iusurandum in secunda promissione interpositū eo ipso, quod est contra simplicem promissionem, cum bonis moribus repugnat: nam primæ promissioni, & si-

dei an.